

Brief

1

Ianuarie
2022

Îmbunătățirea procesului de
bugetare participativă în Cluj-
Napoca

Policy

Paul Țap & Sergiu Gherghina

Centrul de Governare și Politici de Securitate

Centrul de Governare și Politici de Securitate (GPS) a fost înființat în ianuarie 2021 ca unitate de cercetare multidisciplinară în domeniul științelor sociale, afiliată Departamentului de Studii Internaționale și Istorie Contemporană din Universitatea Babeș-Bolyai. Centrul se axează pe problemele politice și de securitate din societățile contemporane și reunește membri cu expertiză în politici comparate, relații internaționale, studii de Securitate, politici publice și studii europene. Obiectivele sale principale sunt cercetarea în studii politice și de securitate, dezvoltarea unor rețele de cercetare la nivel national și international, realizarea unor proiecte de cercetare și crearea unei infrastructuri de cercetare potrivită diverselor niveluri de carieră în domeniul cercetării.

Seria Policy Briefs

Seria GPS de Policy Briefs publică documente adresate în principal factorilor de decizie și instituțiilor politice. Acestea doresc să evidențieze unele probleme existente în guvernare și studii de securitate și să identifice posibile soluții. Policy Briefs include recomandări pornind de la rezultatele unor cercetări originale realizate de autorii documentului. Această serie oferă posibilitatea membrilor Centrului, cercetătorilor invitați la Centru, dar și altor cercetători să publice recomandările bazate pe rezultatele cercetării lor.

Editorul seriei:

Sergiu Gherghina (Universitatea din Glasgow)

Asistent editorial:

Raluca Fărcaș (Universitatea Babeș-Bolyai)

Board editorial:

Ioan Marius Bucur (Universitatea Babeș-Bolyai)

Dacian Duna (Universitatea Babeș-Bolyai)

Adrian Florea (Universitatea din Glasgow)

Cristian Găzdac (Universitatea Babeș-Bolyai)

Claudia Iov (Universitatea Babeș-Bolyai)

Adrian Liviu Ivan (Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul“)

Petr Kopecky (Universitatea Leiden)

Sergiu Mișcoiu (Universitatea Babeș-Bolyai)

Ioan Mancu (Universitatea Babeș-Bolyai)

Claudiu Marian (Universitatea Babeș-Bolyai)

Daniel Oross (Academia de Științe din Ungaria)

Sorina Soare (Universitatea din Florența)

Bugetarea participativă: Istoric, scop și beneficii

Bugetarea participativă a fost implementată pentru prima dată în Porto Alegre (Brazilia) în anul 1989. Acest proiect avea drept principal scop acela de a crea diferite oportunități pentru ca locuitorii orașului să se poată implica în mod activ în procesele de alocare și cheltuire a fondurilor pentru oraș. Astfel, locuitorii din Porto Alegre puteau propune sau vota diferite proiecte pe care le considerau benefice pentru dezvoltarea orașului sau a cartierelor de rezidență. Proiectele câștigătoare erau implementate prin finanțările primite din partea autorităților locale. Bugetarea participativă a fost considerată un proiect de succes de către locuitorii orașului brazilian și a început să fie utilizată de alte orașe la nivel internațional.

În 2013, bugetarea participativă a fost implementată sub forma unui proiect-pilot în Cluj-Napoca (România). Acesta era destinat cartierului Mănăștur, iar obiectul principal al acestuia era acela de a organiza o serie de discuții informale între locuitorii cartierului și diferiți reprezentanți ai autorităților publice locale. Discuțiile organizate sub egida proiectului vizau identificarea anumitor idei sau propuneri menite să contribuie la sporirea calității vieții locuitorilor cartierului Mănăștur. Bugetarea participativă a continuat în 2015 și 2016 sub forma unui proiect destinat grupurilor informale formate din persoane cu vârste cuprinse între 14 și 35 de ani. La fel ca și în ediția din 2013, participanții puteau propune proiecte menite să schimbe comunitatea orașului Cluj-Napoca, iar cele care câștigau erau finanțate din bugetul local. Din 2017, Primăria municipiului a creat o platformă online destinată exclusiv bugetării participative, Cluj-Napoca fiind primul oraș din România care a implementat acest proiect. Bugetarea participativă poate fi privită ca un proiect democratic, inclusiv și transparent, dar și ca o formă de respect pentru plătitorii de taxe care pot decide cum să fie investite o parte din fondurile orașului. Toate informațiile legate de proiectele aflate în desfășurare sau supuse la vot, dar și informații generale despre bugetarea participativă din Cluj-Napoca pot fi accesate pe [site-ul oficial al proiectului](#).

Bugetarea participativă este un câștig pentru Cluj-Napoca din trei motive principale. Primul se referă la faptul că prin intermediul acestui proiect cetățenii din Cluj-Napoca se implică activ în procesele legate de gestionarea fondurilor orașului, își pot face vocea auzită și pot alege sau propune diferite proiecte care ar putea îmbunătăți calitatea vieții în cartierele

orașului Cluj-Napoca. Al doilea motiv este reprezentat de educarea populației. Cetățenii orașului Cluj-Napoca devin conștienți de faptul că vocea lor contează cu adevărat atunci când vine vorba de a lua anumite decizii cu privire la modul în care să fie investiți banii publici. De asemenea, aceștia pot înțelege faptul că votul și implicarea în inițiativele locale poate să producă beneficii individuale și colective dacă proiectele pentru care se votează sunt implementate. Al treilea motiv este relaționat cu ideea de creare a anumitor comunități de locatari care să se implice activ în ceea ce privește identificarea proiectelor inovatoare care pot soluționa neajunsurile pe care le au în comunitățile lor. Prin urmare, bugetarea participativă stimulează procesele democrației directe și participative (mai ales cele care implică niveluri ridicate de deliberare), iar acest proiect este apreciat de către cetățenii orașului pentru beneficiile pe care le generează.

Motodologia proiectului

Acest policy brief se bazează pe o cercetare menită să evalueze modul în care cetățenii orașului Cluj-Napoca se raportează la procesele de bugetare participativă din oraș. Au fost realizate 25 de interviuri semi-structurate cu persoane care au luat parte la bugetarea participativă în calitate de 1) participanți care au propus proiecte, 2) persoane care doar au votat și 3) angajați publici care au oferit asistență persoanelor care doreau să participe la bugetarea participativă. Interviurile au fost realizate între octombrie-noiembrie 2020 și a existat o varietate mare între intervievați în ceea ce privește vârsta (20 și 47 de ani) și ocupația (studenți, profesori, funcționari publici, inspectori, IT-iști, consilieri, manageri, economiști etc.). La interviu au participat femei și bărbați, iar durata medie a interviului a fost de 15 minute: cel mai scurt interviu a avut nouă minute, iar cel mai lung 23 de minute.

Ghidul de interviu a avut opt întrebări care puteau fi însoțite de întrebări-ajutătoare în funcție de răspunsurile pe care le ofereau persoanele interievate. Întrebările principale vizau aspecte care variau de la satisfacția față de dezvoltarea orașului Cluj-Napoca în ultimii 10 ani și beneficiile pe care le oferă bugetarea participativă și până la descrierea modului în care respondenții au participat la acest proiect și modul în care ar putea fi îmbunătățite procesele bugetării participative. Următoarea secțiune prezintă principalele elemente care ar putea fi

îmbunătățite la procesele de bugetare participativă din Cluj-Napoca conform datelor extrase din interviuri.

Problemele bugetării participative din Cluj-Napoca

În general, respondenții la interviu consideră că bugetarea participativă este un beneficiu pentru orașul Cluj-Napoca și o oportunitate de a implica locuitorii orașului în procesele locale de luare a deciziei și investire a fondurilor publice. Dincolo de aceste atitudini pozitive, persoanele intervievate au evidențiat o serie de probleme asociate procesului de bugetare participativă, a căror soluționare ar putea crește eficiența și vizibilitatea proiectului. Mai jos sunt prezentate cele mai frecvente probleme menționate de intervievați:

- Vizibilitatea și promovarea proiectului. Toate persoanele intervievate au susținut faptul că o promovare mai bună a proiectului ar putea stimula creșterea numărului de persoane care participă la procesele de bugetare participativă din Cluj-Napoca. Intervievații au susținut că acest proiect este benefic pentru oraș, dar din cauza vizibilității reduse a acestuia mulți oameni nu sunt conștienți de beneficiile pe care le poate aduce și nu cunosc nici pașii pe care trebuie să-i urmeze pentru a se implica.
- Crearea mai multor spații de deliberare (fizice sau online) și centre de asistență. Intervievații au susținut faptul că o deliberare sporită în cadrul bugetării participative ar putea spori calitatea și gradul de inovare a proiectelor propuse.
- Creșterea sumelor alocate pentru proiectele de bugetare participativă. Majoritatea intervievaților (cu excepția a patru persoane) au susținut faptul că un proiect precum bugetarea participativă ar trebui să acorde un procent mai mare din fondul orașului. Unele orașe din America Latină alocă până la 20% sau 30% din bugetul orașului pentru acest proiect spre deosebire de 0,70% din bugetul orașului Cluj-Napoca cât este alocat pe plan local.
- Adăugarea unor noi secțiuni de depunere a proiectelor. Unii intervievați au subliniat faptul că ar putea exista anumite idei bune, dar care din pricina lipsei de flexibilitate a celor șase secțiuni existente nu pot fi făcute vizibile. Aceste secțiuni sunt: 1) alei,

trotuare și zone pietonale, 2) mobilitate, accesibilitate și siguranța circulației, 3) spații verzi și locuri de joacă, 4) amenajare spații publice (mobilier urban, iluminat public etc.), 5) infrastructură educațională și culturală și 6) orașul digital.

- Scăderea timpului de implementare a proiectelor sau reducerea frecvenței de desfășurare a edițiilor proiectului. O parte dintre persoanele intervievate au evidențiat faptul că procesele de implementare a proiectelor durează prea mult timp. În multe situații, proiectele câștigătoare nu au apucat să fie implementate până când a început să se demareze votul pentru alte proiecte.

Recomandări de soluționare a problemelor

Pornind de la problemele semnalate de către persoanele intervievate, propunem pentru fiecare punct o serie de recomandări care să soluționeze elementele mai puțin eficiente ale proceselor de bugetare participativă din Cluj-Napoca. Prin urmare, ar fi indicat să se implementeze o mai bună promovare a bugetării participative. Cu toate că site-ul oficial al proiectului și funcționarii publici care oferă asistență celor care doresc să se implice în acest proiect furnizează majoritatea informațiilor necesare acestui proiect, foarte puține persoane (indiferent de vârstă) raportat la numărul de locuitori ai municipiului Cluj-Napoca sunt familiarizate cu acest proiect. Prin urmare, Primăria municipiului Cluj-Napoca ar putea organiza o mai bună promovare a bugetării participative prin intermediul:

- rețelelor de socializare deoarece acestea sunt utilizate la scară largă de către locuitorii orașului indiferent de vârstă.
- pliantelor distribuite prin poștă / pe stradă.
- afișelor de tipul celor care sunt prezente în oraș în timpul campaniilor electorale care să conțină proiectele supuse procesului de votare și pașii pe care cetățenii trebuie să-i parcurgă pentru a participa la bugetarea participativă. Aceasta ar putea fi promovate în timpul desfășurării competiției de vot a proiectelor aferente fiecărei ediții.

În ceea ce privește crearea spațiilor de deliberare și a centrelor de asistență, autoritățile locale ar putea pune la dispoziția locatarilor anumite locații care să fie destinate discutării proiectelor de bugetare participativă. În acest sens, procesele online ale bugetării participative ar putea să fie dublate de inițiativele de organizare a unor întâlniri informale pentru fiecare cartier al orașului care să reunească locatari, funcționari publici și persoane care propun diferite proiecte. Aceste întâlniri ar putea aduce beneficii pentru identificarea nevoilor reale ale comunităților respective, iar proiectele propuse nu ar reflecta numai ideile unei singure / unui grup limitat de persoane, ci a unei comunități de locatari. Autoritățile locale ar putea organiza astfel de întâlniri care să fie destinate fie tuturor persoanelor care sunt interesate de asemenea proiecte, fie anumitor reprezentanți locali ai diferitelor comunități de locatari care să promoveze nevoile aceluia grup.

În cel de-al doilea caz (reprezentanții locali), autoritățile publice ar putea pune la dispoziția locatarilor anumite platforme online de deliberare unde își pot promova ideile și alege reprezentanții care să participe la întâlnirile generale. În plus, ar fi indicat ca Primăria orașului să crească numărul de centre de asistență cu privire la procesele de bugetare participativă pentru a stimula dorința de implicare a tuturor persoanelor în acest proiect. De exemplu, câte un centru de asistență pentru fiecare cartier (sau cel puțin creșterea numărului acestora) ar putea fi o soluție fiabilă pentru stimularea cetățenilor de a se implica în bugetarea participativă (mai ales pentru cei care nu locuiesc în proximitatea clădirii Casino).

Autoritățile locale ar putea crește gradual bugetele alocate pentru proiectele finanțate prin bugetarea participativă sau, cel puțin, să realizeze o distribuție mai eficientă a fondurilor. În acest sens, propunem trei recomandări:

- Autoritățile ar putea încerca o creștere graduală a fondurilor destinate bugetării participative pentru a ajunge la 2% sau 2,5% din fondurile orașului.
- Autoritățile ar putea reduce numărul de proiecte (de exemplu, de la 15 la 10) și să împartă fondurile rămase în mod egal între numărul final de proiecte care a fost decis să rămână.

- Autoritățile ar putea redirecționa fondurile în funcție de importanța și magnitudinea proiectelor. În acest caz, nu sugerăm să se renunțe la pragul maxim de 150.000 €, dar dacă unele proiecte necesită mai puține fonduri, iar altele nu ar putea fi implementate cu suma maximă admisă, s-ar putea realiza o serie de redirecționări de fonduri rămase de la proiectele mai puțin costisitoare spre proiectele mai ample pentru a oferi și acestora o șansă. De exemplu, dacă un proiect câștigător ar putea fi implementat cu 75.000 €, restul de 75.000 € ar putea să fie redirecționați spre un proiect care ar necesita mai mult de 150.000 €, dar din cauza limitărilor financiare nu ar fi acceptat în competiție.

În ceea ce privește adăugarea altor secțiuni unde cetățenii ar putea depune proiecte recomandăm ca autoritățile publice să creeze o secțiune specială care să le ofere cetățenilor posibilitatea de a depune orice proiect, indiferent de ideea pe care o vizează, atât timp cât nu depășește bugetul maxim alocat. S-ar putea ca unele idei de proiect să fie inovatoare și utile, dar care, în forma actuală de organizare a secțiunilor destinate bugetării participative, să nu se încadreze nicăieri.

Ultima recomandare se referă la creșterea eficienței de implementare a proiectelor câștigătoare. În acest sens, recomandăm:

- Reducerea proceselor birocratice de demarare a proceselor pentru implementarea proiectelor.
- Oferirea unor termene-limită pentru finalizarea proiectelor pentru firmele care se ocupă de implementarea acestora. În cazul în care firmele depășesc acel termen, ar fi recomandat ca acestea să fie sancționate, iar astfel s-ar putea spori eficiența firmelor responsabile de implementarea proiectelor.
- Condiționarea demarării unor noi runde de vot pentru diferite proiecte în funcție de procesul de implementare și finalizare a proiectelor care au câștigat anterior. Astfel, în loc să fie multe proiecte câștigătoare care sunt amânate sau a căror implementare durează prea mult, autoritățile ar putea organiza o nouă ediție de bugetare participativă numai după ce proiectele anterioare (sau majoritatea acestora) au fost

deja finalizate. Această recomandare ar putea crește încrederea cetățenilor în autoritățile publice care ar demonstra că fiecare proiect câștigător este implementat eficient.

În concluzie, bugetarea participativă aduce numeroase beneficii orașului Cluj-Napoca atât din perspectiva dezvoltării acestuia, cât și în ceea ce privește stimularea proceselor democratice. Cu toate acestea, proiectul are încă anumite puncte slabe care ar putea să fie soluționate urmând, integral sau parțial, recomandările de mai sus pe care autoritățile locale le consideră fezabile.

Despre autori:

Paul Țap este cercetător doctorand în cadrul Școlii Doctorale de Relații internaționale și Studii de Securitate, Universitatea Babeș-Bolyai. Ariile sale de cercetare și interes sunt democrația directă, partidele politice și supravegherea statului. E-mail: paul.tap@ubbcluj.ro

Sergiu Gherghina este conferențiar universitar în politici comparate la Departamentul de Politică și Relații Internaționale din cadrul Universității din Glasgow. Ariile sale de cercetare sunt partidele politice, participarea politică, democrația directă și deliberativă, politica Europei Centrale și de Est. E-mail: sergiu.gherghina@glasgow.ac.uk